

ТАҚРИЗИ

муқарризи дуҷуми ҳолис ба рисолаи номзади Исомадинова Фарзонахон Маҳмудҷонова дар мавзӯи «Таъсири технологияҳои иттилоотӣ ба арзишҳои ахлоқӣ: таҳлили иҷтимоӣ - фалсафӣ» аз рӯи ихтисоси 09.00.11 – фалсафаи иҷтимоӣ.

Диссертатсияи Исомадинова Фарзонахон Маҳмудҷонова дар бораи яке аз масъалаҳои муҳими соҳаи илмҳои иҷтимоӣ таҳия гардидааст. Масъалаи истифодаи компютер ва дигар воситаҳои технологӣ барои нигоҳдорӣ ва коркарди иттилоот ва истифодаи интернет баҳри дастрасӣ ба иттилоот дар ҷомеаи умумичаҳонӣ босуръат ба одатҳои муқаррарӣ ва рушдбандаи одамон табдил ёфтааст.

Аҳамияти таҳқиқоти ахлоқи иттилоотӣ ва компютерӣ дар тӯли камтар аз як аср нишон дод, ки дар он инсоният аз ҳолати итоат ба табиат ба қудрати фармонфармо табдил ёфт, ки дар он воситаҳо ва абзорҳои технологиро барои тарҳрезӣ ва идоракунии воқеиятҳои тамоми нав ва мутобиқ кардани онҳоро ба манфиати худаш ба кор мебарад. Ин қудрат аллақай ба ҳадде бузург аст, ки монсаҳои байни падидаҳои табиӣ ва сунъиро паси сар кардааст. Бинобар ин ба назари мо интихоби мавзӯи «Таъсири технологияҳои иттилоотӣ ба арзишҳои ахлоқӣ: таҳлили иҷтимоӣ - фалсафӣ» иқдоми саривақтӣ буда, он дорони аҳамияти қалони илмӣ дорад.

Саҳми шахсии муаллиф дар омӯзиши масъалаи мазкур дар он аст, ки ӯ дархостҳоро мурабтаб сохта пешниҳодоти назариявӣ ва пешбинӣҳои илмиро дар мавриди масъалаҳои таҳқиқшаванда ба таври умумӣ иброн намудааст. Муаллиф дар рафти таҳқиқи масъалаҳои гуногуни илмӣ назариявии дар бораи моҳияти иттилоот, нақши он дар ҷомеа ва ҳаёти инсон, инчунин асосҳои аксиологияи ин ҷомеаро бо рушди технология ва иттилооти муосир дар иртибот бо анъанаи классикии фалсафаи технологияро омӯхта дар он ҷанбаҳои ҳастишиносӣ ва ахлоқии масъалаи мазкур асарҳои зиёди олимони хориҷиву ватаниро мушаххасан истифода намуда.

кӯшидааст, ки онҳоро ба сифати манбаъ ва захираҳои сатҳи гуногун ба таври самаранок истифода намояд. Кори диссертациониро муаллиф мустақилона таҳия намуда, ҳамчун масъалаи илмӣ асоснокшуда дар сатҳи зарурии навгонии илмӣ пешниҳод намудааст. Дар диссертатсия нуктаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, ки онҳо дар замони муосир навгонии илмӣ маҳсуб меёбанд. Натиҷа ва нуктаҳои навии илмӣ ба ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳанд. Қайд кардан ба маврид аст, ки муаллифи рисола тавонистааст, ки дар ду боб ва шаш зербоб пахлуҳои мухталифи мавзӯи мавриди таҳқиқро дар асоси маводҳои муътамади дохилию хориҷӣ мавриди таҳлилу баррасии амиқ қарор диҳад.

Дар муқаддимаи рисола мубрамияти мавзӯи мавриди таҳқиқ, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва ё мавзӯҳои илмӣ, мақсади таҳқиқот, объекти таҳқиқот, асосҳои назариявии таҳқиқот, навгонии илмӣ таҳқиқот, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ва амсоли инҳо хеле хуб нишон дода шудаанд.

Боби аввали рисолаи мазкур ба мавзӯи «Заминаҳои методологии - назариявии таҳқиқи арзишҳои ахлоқии ҷомеаи иттилоотӣ» бахшида шудааст. Муаллиф зербоби аввалро бо номи «Асосҳои назариявии омӯзиши арзишҳои ахлоқии ҷомеаи иттилоотӣ» мавриди омӯзиши таҳқиқот ва таҳлили таҷрибаи қор қарор дода таъкид менамояд, ки дар кишварҳои аз нигоҳи индустриалӣ тараққикардаи ҷаҳон, инқилоби иттилоотӣ аллакай ҷабҳаҳои зиёди ҳаётро дар соҳаҳои фаъолиятҳои бонкӣ, тичорат, тандурустӣ, мудофиаи миллӣ, нақлиёт, фароғат ва ғайра ба таври назаррас тағйир додааст. Аз ин ҷо, технологияҳои иттилоотӣ ба ҳаёти ҷомеаҳо, оилаҳо, муносибатҳои одамон, маориф, озодӣ, низоми демократии ҳокимиятдорӣ ва ғайра таъсир расонида мавриди таҳқиқу таҳлилу амиқ қарор гирифтаанд.

Зербоби дуюми рисола дар мавзӯи «Ташаккули фазои технологӣ - иттилоотӣ ва мушкилоти ахлоқии ҷомеаи муосир» қайд карда мешавад, ки технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботӣ ба тамоми ҷанбаҳои фаъолияти инсон

ворид шуда, дар муқобили арзишҳои иҷтимоӣ, ки устувор ва тағйирнаёбанда ба назар мерасанд, хатарҳои бузург эҷод мекунад. Дуруст аст, ки технологияи компютерӣ, интернет ва шабакаи ҷаҳонии иртиботӣ имкониятҳои глобалиро фароҳам овардаанд, ки қаблан барои ашхос ва соҳмонҳои алоҳида дастрас набуданд. Аммо ин ҳам дуруст аст, ки мушкилоти нави ахлоқӣ ба миён омаданд, зеро тағйироте, ки бар асари технологияи иттилоотӣ - иртиботӣ рӯи қор омаданд, ба муносибатҳои инсонӣ, ниҳодҳои иҷтимоӣ ва принсипҳои асосии ахлоқие, ки дар ҷомеаҳо ва фарҳангҳои гуногун амал мекунад, даҳлати бевосита доранд.

Дар зербоби сеюми рисола дар мавзӯи “Ахлоқи иттилоотӣ дар раванди рушди технологияҳои иттилоотӣ” таъкид шудааст, ки амнияти иттилоотӣ ва ахлоқ яке аз муҳимтарин ҷанбаҳои баррасӣ мешаванд, ки нигаронӣ ва тавачҷуҳи муҳаккикон ва олимони ин соҳаро ҷалб намудааст. Амнияти иттилоотӣ ва ахлоқи иттилоотӣ ҳамчун истилоҳоти ҳамгирое муайян карда мешаванд, ки барои тамоми фаъолиятҳои вобаста ба таъмини амнияти иттилоот ва бо мақсади беҳтар кардани истифодабарии он аз нигоҳи ахлоқӣ зарур мебошанд. Вобаста ба ин, саволҳо оиди сабабҳои тавачҷуҳи афзоида ба ахлоқи технологӣ ва ҷигунагии ташаккул ёфтани он ба миён меоянд, ки посухи ҷаврӣ талаб мекунад.

Боби дуюми рисола, ки “Инсон дар муҳити иттилоотӣ ва таҳаввули арзишҳои ахлоқӣ дар ҷомеаи Тоҷикистон” номгузорӣ шуда, мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст, ки аз се зербоб иборат аст. Дар зербоби якуми рисола, ки “Таҳаввулоти муносибатҳои иҷтимоӣ – фалсафӣ ва таъсири он ба ахлоқ”- номида шудааст ки пайдоиш ва ташаккули ҷомеаи иттилоотӣ ба рушд ва инкишофи технологияи иттилоотӣ - коммуникатсионӣ, ки аз арзишҳои ҷомеаи техногенӣ нимаи дуюми асри XX махсуб ёфта, дар ҳаман соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ворид гаштааст рабт дорад.

Зербоби дуюми рисола ба мавзӯи “Ҷомеаи иттилоотӣ ва дурнамои рушди он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” бахшида шуда ишора гардидааст, ки дар ҳаёти инсоният рушди ҷомеаи иттилоотӣ дар заминаи пешрафти

воситаҳои технологӣ, инкишофи технологияҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ ва ташаккулёбии низоми иттилоотӣ таҳаввулоти ҷиддиеро ба вуҷуд оварда, дар патича ба инкилоби бузург табдил ёфт. Чунки технологияи муосир дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсонӣ ворид гардида, тафаккури созандаю бунёдкорӣ, рафтору муносибати инсонро нисбат ба муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ дигаргун кард. Дар ин замина иттилоот ба сифати манбаи муҳими баланд бардоштани иқтисодии кишварҳо, барқарор кардани робитаҳои мутақобилан судманд, танзими муносибатҳои сиёсӣю иҷтимоӣ ва фарҳангӣ қарор гирифт. Муаллифи рисола дар зерфаъли мазкур гардиши озоди иттилоъ ва идеяҳоро дар ҳар як кишвар воситаҳои ахбори омма: ҷонӣ ва электронӣ, инчунин шабакаи интернет амалӣ мегардонанд. Тавассути татбиқ кардани ин меъёр аҳолии кишварҳо дар раванди баррасии масъалаҳои муҳимтарини ҷомеа, қабули қарорҳо, тарғиби дастовардҳои иҷтимоӣ - сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ фаъолона ширкат варзида, ҷойгоҳи худро муайян мекунад.

Дар зербоби сеюми рисолаи мазкур “Арзишҳои ахлоқӣ ва таъсири муҳити иттилоотӣ дар ташаккули маърифати техникаии ҷомеаи тоҷикистонӣ” муаллифи рисола таъкид менамояд, ки таҳаввулоти инсон дар ҷомеа нисбат ба эволютсияи ӯ дар табиат хеле босуръаттар сурат мегирад. Ба он хотир, ки дар таҳаввулоти иҷтимоии худ инсон на танҳо ба узвҳои бадани органикиаш такя мекунад, балки аз қулли олоту воситаҳои ба таври сунӣ сохтаи худ аз воситаҳои техникӣю технологияҳои гуногун истифода мебарад. Агар возеҳтар таҳқиқ кунем ҳуди ин воситаҳои сунӣю сохташуда давоми мантикии бадани органикии инсон буда, суръати инкишофи онро дар таҳаввулоти иҷтимоӣ ва фарҳангӣ метезонанд, ҳамзамон неруи ҷисмонӣ ва маънавии ӯро чанд маротиба афзун ва сермахсул мегардонанд. Ба андешаи диссертант, арзиш ин ифодаи моҳияти ашёю ҳодиса ва ҳосияти онҳо мебошад, ки дар муносибатҳои ҷамъиятии одамон, синфҳо, ғуруҳҳои иҷтимоӣ ва шахсони алоҳида ҳамчун воситаи қонсгардонии талаботу манфиатҳо, гоя ва майлу рағбати онҳо зуҳур ёфта, дар шакли меъёр, мақсад ё

идеал арзи вуҷуд мекунад. Ба арзишҳои инсонӣ дохил мешаванд: ҳақиқатҷӯӣ, зебӣ ва зебоипарастӣ, озодӣ, меҳрубонӣ, адолат ва ғайра. Ин арзишҳо ва арзишҳои дигар бо ангеза ва ниёзҳои инсон алоқаманд буда, ҳаёти ӯро ба танзим мебароранд.

Ҳамин тавр, рисолаи Исмадинова Фарзонаҳои Маҳмудҷоновна дорои сохтор ва пайдарҳамии матолиби он ба талаботҳои барои рисолаҳои пешниҳодгардида ҷавобгӯ мебошад, ки онҳо аз дастовардҳои муаллифи рисола маҳсуб меёбанд. Хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда дар асоси натиҷаҳои ошкоршуда ироа карда шудаанд, ки аз эътимоднокии онҳо дарак медиҳад. Муаллиф бо овардани далелҳои илмӣ андешаҳои хешро тақвият бахшида, ба натиҷаҳои муайян расидааст. Муаллиф дар ҳар қисмати таҳқиқот дар заминаи баррасӣ ба хулосаҳои муайяне расидааст, ки дар натиҷагирӣ умумӣ инъикос карда шудааст.

Аммо ба ин нигоҳ накарда, дар охир метавон гуфт, ки нуксонҳои ҷойдошта арзиши илмӣ қори диссертатсиониро нааст намесозанд ва он ба талаботи банди 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳқиқ №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Исмадинова Фарзонаҳои Маҳмудҷоновна сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11 – фалсафаи иҷтимоӣ мебошад.

Номзади илмҳои фалсафа, дотсенти
кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносӣ
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шохтемур Раҳматов У.Н.

Имзои Раҳматов У.Н-ро тасдиқ менамоям:
Сардори шӯбаи таъминоти ҳуқуқи ва қадриҳои
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шохтемур Раҳабова Н.А.